

Missis Foresterning "Axilles haykali" nomli ilk detektiv asari chop etilganda u 57 yoshni qoralagan, bir qator asarlari bilan ko'zga ko'rinib qolgandi. Avvallari uning o'ziga xos iste'dodi o'quvchilar nazariga tushmagan, bu esa uning kitoblari sotilmasligi sababli edi. Lekin tanqidchilar Foresterning yangi asarini maqtab ko'klarga ko'tarishdi.

Ijod bilan birga bu ayol siyosatda ham kuchini sinash va hatto parlamentga chiqish fikridan ham holi emasdi. U har shanba kungi ziyofatida ko'pchilik qatnashishini istardi. Bazmlarga faqat bir kishi, ya'ni eri Albert Foresterning xushi bo'lmasdi, xolos. Ko'pchilik uni ziqnaligi bois ziyofatlarga ishtiyoqi yo'q deb hisoblardi. Forester xonimning unga qanday turmushga chiqqani ham jumboq edi. Albertning marka yig'ishga moyillishni sezgan tanish-bilishlar unga "Filatelist" deb laqab qo'yishgandi. Albert kattagina boylikka ega biznesmen edi. O'zi g'amgin, ma'yus yursa-da, goho huda-behuda so'zlab qolar, egnidan ohori to'kilgan kiyimlar tushmasdi. Biroq xotini bunga mutlaqo e'tibor bermas, aksincha unga mehribon, o'rni kelganda erini mensimaganlarni izza qilardi. Missis Foresterning hayotini tubdan o'zgartirgan voqea yil oxiridagi ziyofatda sodir bo'ldi. O'sha kuni stol atrofida bu ayol barchani og'ziga qaratgan edi, butun vujudi bilan tinglayotgan mehmonlar faqatgina savol berish mavrudi kelgandagina notiqning so'zini bo'lishardi. Ziyofat qizigandan qizib borardi. Kutilmaganda shovqin-suron ko'tarildi.

- Nima bo'ldi, Karter? - deb so'radi missis Forester oqsoch ayoldan. - Uy qulab tushmadimi mabodo?

- Kechirasiz, xonim, yangi oshpaz jomadoni bilan kirayotib qoqilib ketdi.

- Yangi oshpaz deganing nimasi?

- Missis Bulfinch bugun ishga chiqqani yo'q.

- Janob Foresterning xabari bormi? - so'radi xonim go'yoki bu ishga eri mas'uliyat bilan qarashi lozimdek.

- Janob Forester chiqib ketganlar. Mana bu xatni yetkazishimni aytdi, - deya buklangan qog'ozni uzatdi oqsoch.

Xat mazmuni missis Forester kayfiyatini asta-sekinlik bilan o'zgartira boshladi. Uning yuz ifodasidan Albertdan butunlay ajralganligani uqib olish mushkul emasdi.

Forester xonim o'qib bo'lgach, xatni g'ijimlaganacha yig'lab yubordi:

- Qanday nohaqlik! Qanday dahshat!

- Nima bo'ldi? Tinchlikmi? - so'radi hamkasbi janob Simmons.

- Olib o'qing, - dedi xonim g'ijimlangan qog'ozni uzatarikan.

Janob Simmons ko'zoynagani taqib o'qishga kirishdi: "Azizim, missis Bulfinch ishini o'zgartirganligi va usiz yolg'iz qololmasligim bois birga ketishga qaror qildim. Bunday hayotdan sabr-kosam to'lgan. Missis Bulfinchni nikoh qiziqtirmaydi, ajrashishni istasang, qaytadan oila qilishga qarshi emas. Uning joyiga yangi oshpaz yolladim. U bilan til topishasan degan umiddaman. Biz Kenington-rouddagi 41-uydamiz.

Albert"

Uzoq davom etgan sukunatni javob Simmons buzdi:

- Bu nima qiliq?

- Bu qanday xo'rlik! Chidayolmayman, - baqirdi Forester xonim qo'llari bilan yuzini yashirganacha. Vaziyatni tushunib turgan janob Simmons vazminlik bilan nasihat qildi:

- Agar osuda hayotni ma'qul ko'rsangiz, uning oldiga borishdan o'zga chorangiz yo'q.

- Uni deb men oshpaz bilan urisha olmayman, axir, - jahl bilan gapirdi Forester xonim.

- Aslzoda ayollari sizga ziyon yetkazmaydi. Biroq bunday ayollar adoyi tamom qshidi sizni, - tushuntirishga harakat qildi Simmons.

- Bugungi ishni ertaga qo'ymasdan borishingiz kerak, - qo'llab quvvatladi mehmonlardan biri.

- Xo'sh, bir qarorga keldingizmi?

Missis Forester biroz o'ylanib turdi, qo'llari musht bo'lib tugildi, so'ngra javob berdi:

- Xonu monimdan kechamanmi, obro'siz bo'lamanni, baribir, uning oldiga bormasdan qo'ymayman.

Missis Forester ertasiga yo'lga chiqqanida kun choshgohdan oshgandi. Janob Simmonsning sa'y-harakati zoe ketmadi, u tez fursatda manzilni topib berdi. Qo'ng'iroq chalingandan so'ng peshvoz chiqqan ayolni u tanigan edi.

- Salom, Bulfinch. Ahvollarigiz tuzukmi? - hol-ahvol so'radi o'zini bardam va mardona tutgan missis Forester. - Xo'jayiningiz uydami?

Bekasini ko'rib, garang ahvolda turib qolgan Bulfinch salomlashgandan keyingina o'ziga kelib, mehmonni ichkariga taklif qildi:

- Keling, xonim, kiravering... Albert, missis Forester keldilar, - xabar berdi u keng xonaga bosh suqib Forester xonim uyga kirganda Albert kamin oldida, kursida gazeta o'qish bilan band edi.

- Ahvollar qanday, azizim, - so'rashdi u eski qadrdonlarcha gazetani chetta irg'itib.

- Aft-angoringdan chakki emas, - ko'zini uzmay xulosa chiqardi janob Forester javobni ham kutmasdan.

- Marhamat o'tiring, xonim. - joy ko'rsatdi Bulfinch.

- Men xoli gaplashsak degandim, Albert, - deya maqsadini bayon qildi mehmon.

- Buning iloji yo'q, - dedi Albert bosh chayqab.

- Nachora, unda shunday gaplashaveramiz, - rozilik bildirdi missis Forester.

- Xo'sh, azizim, qulog'im senda.

Forester xonim vazminlik bilan gap boshladi:

- Albert, bu odatdagi hazillaringdan biri bo'lsa kerak. Uyga qaytsang degandim.

- Vaqtini bekorga sarflayapsan. Meni endi hech narsa sen bilan yashashga majbur qila olmaydi.

- Men bilan baxtli emasmiding? - so'radi missis Forester yuragi qalqib.

- 33 yil durustgina yashadik. Ma'lum ma'noda sen o'zingga xos eding, ammo menga emas, Sen ijodkorsan, men esa yo'q.

- Lekin men har doim ish bilan ovunmaganman, seni ham qiziqtirishga harakat qilganman. Bir zum ham e'tiborimdan chetda qolmagansan.

- To'g'ri. Hayotimning bir tekisligiga balki o'zim aybdorman. Biroq bunday hayot, umuman barchasi jonimga tekkan. Meni bir narsa qiziqtiradi. Shu mehmonlarning yeb-ichishdan bo'lak qo'llaridan biror ish kelarmikan?

- Bu nima deganing, Albert? - suhbatga aralashdi Bulfinch.

- Bulfinch ishdan bo'shahimni iltimos qilayapti, davom etdi Albert avzoyini buzmay. - Hamkasblarim bilan maslahatlashdim. Hal qilamiz deyishdi. Daromadim 900 paund bo'lsa, uchalamizga yiliga 300 paunddan tushadi, - deya hisob-kitob qildi u.

- Bu pulga qanda yashab bo'ladi? - so'radi lablari titragan missis Forester.

- This is not registered version of Total Doc Converter.

- Sening qadimgi bor, eslatir o'leshtirib beray, xonim.
- Kitoblarim daromad keltirmayotgani ayon-ku senga, - qoshlarini chimirdi ayol.
- Detektiv hikoyalar yaratib ko'ring-chi, - taklif kiritdi oshpaz ayol to'satdan. Forester xonim bexosdan aytilgan gapni kulgiga oldi va xitob bilan dedi:
- Menmi? Bu aqlga sig'maydi. Bunday hikoyalar bilan odamlar talabini qondirib bo'larkanmi? O'zi detektivga qaramagan insonman.
- Yomon fikrmas, - tasdiqladi Albert.
- Detektivlar jonu-dilim. Kutubxonada tungi ko'ylakda hushdan ketgan ayol haqidagi syujetni o'qisam hikoyani qanday tugatganimni sezmay qolaman, - entikib gapirdi Bulfinch xonim vujudida ajib bir yengillik his etib.
- Men esa Xayd-parkda tillo soatli jentelmanning o'lik yotishini afzal ko'raman. Bunday voqea jiddiy e'tibor uyg'otadi, - dedi Albert qizishib.
- U muhim sirni bilgan. Qotillar unga og'zidan gullamaslik sharti bilan omon qoldirishni va'da berganlar.
- U dushmanlaridan qochishga ulgurmagan, - lo'nda qilib yakun yasadi Forester xonim.
- Sen yaxshigina detektivlar yaratishing mumkin, dalda berdi Albert uni ijodga chorlab. - Qo'limdan o'tmagan detektivlar bo'lmasa kerak.
- Sening-a? - ko'zlari chaq nab, hayratda so'radi Forester xonim.
- Mana shu narsa missis Bulfinch bilan ikkimizni bog'ladi. O'qib bo'lgan kitoblarni unga bermadim. Bir-biriga o'xshashlarini topolmaysan. Solishtirsang, o'ziga xos bo'lgan fazilatni topasan, - past, osuda tovushda gapirdi janob Forester.
- Oramizdagi tafovutni endi angladim, - dedi missis Forester ovozi qaltirab va iztirob bilan bosh chayqab. - 30 yildan buyon adabiyotdan panoz izlagan ekansan-da.
- To'g'ri anglabsan. Detektiv haqida o'ylab ko'r.
- Bulfinch xonim mehmonni kuzatarkan, undan taksida ketish-ketmasligini so'radi.
- Tramvayga chiqaman, - javob berdi xonim.
- Missis Forester, siz janobdan havotirlanmang. Ro'zg'orni binoyiday eplayman. O'zingiz bilasiz, oyday oshpazman... Missis Forester og'iz ochishga chog'langanda, bekatga tramvay kelib to'xtadi va u chiqib oldi.
- Vaqtni so'rash uchun u yoniga o'girildi-yu, tillo soatli, salobatli kishiga ko'zi tushdi. Bu Xayd-parkda o'lib yotgan, Albert tasvirlagan kishi edi. U konduktordan to'xtashni iltimos qildi va tushib, kichik, qorong'u ko'chaga kirib ketdi. Nima uchun? Xayd-parkda tushish fikri Forester xonimning miyasiga yashindek bir kuch bilan urildi. U Axilles haykalidan biroz o'tgach, to'xtadi, haykalga razm soldi.
- Yuragi haddan ziyod tez urardi.
- Edgar Allan Po detektivlari mana shu tariqa dunyoga kelgandir.
- Uyga kelgach, zaldagi bir necha shlyapalarga ko'zi tushdi. Hamma jamuljam edi. Xonim ko'ksini to'ldirib nafas oldi va mehmonxonaga asta kirdi.
- Ancha kuttirganim uchun uzr. Choy ichdilaringizmi?
- Bizdan tashvishlanmang.
- Men muhim bir yangilik aytmoqchiman. Endi detektiv hikoyalar yozishga kirishmoqchiman.
- Mehmonlar bu gapdan hangu-mang bo'lib qolishdi.
- Detektivni adabiyot cho'qqisiga ko'taraman. Ilk hikoyamni "Axilles haykali" deb nomlayman.
- Albert nima bo'ldi?
- Umi? U butunlay yodimdan ko'tarilibdi.
- Uni ko'rdingizmi?
- Kelinglar, Albertni o'z holiga quyaylik. Hozir uni o'ylaydigan vaqt emas. Men detektiv hikoya yozmoqchiman, - takrorladi baland ruhda yana Forester xonim.

- Siz judayam ajoyib ayolsiz! - maqtashdi mehmonlar uning soz kayfiyatidan mamnun bo'lib.